

הרשות למחקר ולהערכה והמרכז לקידום ההוראה

סימפוזיון קבוצת מחקר

איך "הולכים את הדיבור"?

מחקר, הוראה ולמידה במהלך המקדם למידה חברתית-רגשית, הכללה ולמידה מבוססת מקום ברשות מקומית בישראל בזמן מלחמה

יושבת ראש הסימפוזיון: ד"ר נעם לפידות-לפטר, מכללת אורנים

רציונל:

מטרת הסימפוזיון היא להציג חיבור בין עשייה מתחום המחקר לבין ההוראה במהלך פרויקט יישומי המקדם למידה חברתית-רגשית (SEL) והכללה ברשות מקומית בישראל.

למידה חברתית-רגשית היא תהליך שבאמצעותו ילדים ומבוגרים מפתחים ומיישמים בעילות את הידע, את העמדות ואת המיומנויות הנחוצים כדי להבין רגשות ולנהל אותם, כדי להציב מטרות חיוביות אישיות וקולקטיביות ולהשיגן, ליצור מערכות יחסים חיוביות ולשמור עליהן, להרגיש אמפתיה כלפי האחר ולהפגין אותה, לפתח זהויות בריאות ולקבל החלטות באופן אחראי ואכפתי. השינוי הפדגוגי המואץ שחל בשנים האחרונות בתחום הלמידה החברתית-רגשית בישראל ובעולם מקבל ביטוי במהלך רחב היקף לפיתוח ולהטמעה של למידה חברתית-רגשית מכלילה (Inclusive SEL) ולמידה מבוססת מקום כמקדמים תחושת שייכות, ומשפיעים על תהליכי למידה והוראה של כלל שותפי המערכות החינוכיות ברשות.

הפקולטה לחינוך שותפה למהלך עם ארגון SEL.IL באוניברסיטת רייכמן ועם הרשות המקומית נהריה. המהלך כולל התערבות רחבה בקרב מסגרות הגיל הרך ובית הספר היסודי, ומטרתו לספק תמיכה בהתפתחותם של הילדים ובפיתוח, בהכשרה ובליוי של הצוותים החינוכיים. תהליך ההתערבות מלווה במחקר כמותי ואיכותני מקיף ומעמיק.

מערך המחקר כלל איסוף נתונים כמותיים מעולם התוכן של למידה חברתית-רגשית והכללה באמצעות שאלונים תקפים ומהימנים בנושא SEL והכללה מכ-1950 תלמידים ותלמידות וכ-330 נשות חינוך – מורות וגננות. איסוף הנתונים האיכותני נעשה באמצעות שלוש קבוצות מיקוד של פרקטיקאים. קבוצות המיקוד התקיימו בעת המלחמה בנושא תפקיד איש החינוך בעת הזו. מטרות החלק הכמותי הן לבחון את התפיסות, את העמדות ואת המיומנויות של הצוות ושל הלומדים בנושא SEL מכליל, וכן לבחון את הפרקטיקות שהצוות משתמש בהן לקידום SEL מכליל בנהריה; מטרות החלק האיכותני הן לשמוע את קולות אנשי החינוך בנהריה בעת הזו, ולזהות כיצד הם תופסים את תפקידם בעת הזו.

המדידה וההערכה השזורים במהלך נבנו כך שיתמכו בתוכן הפדגוגי ובעשייה החינוכית כדי להטמיע ולפתח באמצעות תהליכי המחקר, המדידה וההערכה שפה והמשגה של למידה חברתית-רגשית, הכללה ולמידה מבוססת מקום. בתהליך דיאלוגי בין צוות המהלך לצוותים החינוכיים בנהריה על הנתונים שעלו בתהליך ההערכה והמדידה, נראים התפתחות ולמידה מהותיים – הן בקרב צוותי החינוך בעיר, הן בקרב צוות המהלך הרשותי והן המשתתפים בהכשרת המורים: מרצים וסטודנטים להוראה ולחינוך. הסימפוזיון יכלול השמעה ושמיעה של קולות שותפי המהלך בשטח ובאקדמיה, בדרך יצירתית ומחברת.

מילות מפתח: SEL; הכללה; למידה מבוססת מקום; הכשרת מורים; הטמעה ברשות מקומית

רקע תאורטי המשותף לכלל ההרצאות:

למידה חברתית-רגשית (SEL) היא תהליך שבאמצעותו ילדים ומבוגרים מפתחים ומיישמים באופן יעיל את הידע, את העמדות ואת המיומנויות הנחוצים כדי להבין רגשות ולנהל אותם, להציב מטרות חיוביות אישיות וקולקטיביות ולהשיג אותן, ליצור מערכות יחסים חיוביות ולשמור עליהן, להרגיש אמפתיה כלפי האחר ולהפגין אותה, ולפתח זהויות בריאות ולקבל החלטות באופן אחראי ואכפתי (Payton, Wardlaw, Graczyk, Bloodworth, Tompsett, & Weissberg, 2000). למידה זו היא גישה מערכתית היכולה להשתלב בכל אחד מהיבטי החוויה החינוכית של התלמידים, בכיתות הלימוד ומחוצה להן, במהלך כל חלקי יום הלימודים ולאחריו, ובשותפות עם המשפחה ועם הקהילה (Clarke, Morreale, Field, Hussein, Barry, 2015; Schonert-Reichl, Kitil, & Hanson-Peterson, 2017). המונח מתייחס לחוויית הלומד ולאפשרותו ללמוד ברגע נתון. בבסיסו עומדת ההבנה שללא התייחסות למרכיבים רגשיים וחברתיים לצד מרכיבים אקדמיים-קוגניטיביים, תיפגע אפשרותו של הלומד ללמוד (Bridgeland, 2011; Bruce, & Hariharan, 2013; Durlak, Weissberg, Dymnicki, Taylor, & Schellinger, 2011). מדובר בתהליך שבאמצעותו ילדים ובני נוער רוכשים ומיישמים ביעילות את הידע, את העמדות ואת המיומנויות הנחוצים לצורך היותם מבוגרים בריאים במציאות משתנה (Payton et al., 2000; Schonert-Reichl, Kitil, & Hanson-Peterson, 2017). עם התפתחות העשייה והמחקר בתחום הלמידה החברתית-רגשית (Williamson, 2021), נראה צורך לזהות את הלמידה החברתית-רגשית המכלילה (Inclusive SEL) ולהטמיעה באמצעות קהילות מורים לומדות ולמידה מבוססת מקום בהקשר מקומי וספציפי של רשות מקומית בצפון ישראל, במערכת החינוך בעיר נהריה. במובן הרחב הדבר ירחיב את הידע מבוסס הראיות בהקשר הישראלי, ומכאן את ההבנה של עשייה בתקיימה של תהליכי למידה חברתיים-רגשיים הייחודיים לחברה הישראלית, בהקשר של אוכלוסיות בהדרה של תלמידים בישראל ולומדים ומלמדים בכלל.

חלק א

פעילות פתיחה מפעילה ברוח ה־SEL

(10 דקות)

ד"ר גייל סוסקין

מכללת אורנים

חלק ב

ארבע הרצאות בנות 15 דקות

הרצאה ראשונה

הצגת מערך המחקר ונתונים ראשוניים במחקר מלווה מהלך SEL מכליל מבוסס מקום בנהריה

ד"ר גייל סוסקין, ד"ר עינת קליידר־טסלר, פז הורביץ וד"ר נעם לפידות־לפולר

מכללת אורנים

המחקר הנוכחי לווה בהפעלת התערבויות המקדמות SEL מכליל ופיתוח ידע יישומי מקומי במסגרת מהלך המתקיים במרחב רשות־עירוני בעיר נהריה. ההתערבויות כוללות לומדים מגוונים מהחינוך המיוחד ועולים שהם כ־10% מכלל התלמידים בעיר. תהליך ההתערבות בשלב הראשוני כלל הכשרה של הצוותים החינוכיים בפדגוגיה של המהלך, ליווי צוותי הניהול, קהילות למידה בחלק ממסגרות החינוך ובהמשך עשיית שינוי בתקנוני בית הספר ובסדירות הקיימות כך שיבטאו את הפדגוגיה. בהתאם לכך, נשתף בנתונים ראשוניים של ליווי ההתערבות במחקר כמותי ואיכותני מקיף ומעמיק, הכולל שלוש קבוצות מיקוד של פרקטיקאים. קבוצות המיקוד התקיימו בעת המלחמה בנושא תפקיד איש החינוך בזמן מלחמה. נציג את הנתונים הכמותיים מעולם התוכן של למידה חברתית-רגשית והכללה, שנאספו באמצעות שאלונים תקפים ומהימנים בנושא SEL והכללה מכ־1950 תלמידים ותלמידות, וכ־330 נשות חינוך – מורות וגננות. יינתן דגש מרכזי להליך המחקר המבקש לחבר בין פדגוגיה למדידה והערכה אחרת.

הרצאה שנייה

התנסות במדידה והערכה המחברת פדגוגיה ומחקר: איך "הולכים את הדיבור"? התנסות בפלטפורמה חדשנית להעברת שאלונים ולקבלת נתונים, והיכרות עם מדידה מקרבת

ד"ר נעם לפידות-לפלר

מכללת אורנים

בפרזנטציה זו תתבצע התנסות בפלטפורמה חדשנית להעברת שאלונים וקבלת נתונים, והיכרות עם מדידה מקרבת. המשתתפים בסימפוזיון יוזמנו להתנסות במילוי שאלון קצר בפלטפורמה אלקטרונית המנגישה את השאלון למשתתפים באופן חזותי וקל לשימוש. פלטפורמה זו שמה כמטרה להבנות מדידה והערכה המודדים ומקדמים היבטים רגשיים וחברתיים של לומדים ומלמדים בשדה החינוכי, בצורה המתאימה לתחושותיו של ממלא השאלון, ולמשוב מיידי ומהותי היוצא מהנתונים ומתבסס עליהם.

הרצאה שלישית

תהליכים במכללה להכשרת המורים: איך הרחבתי את למידתי באמצעות המחקר? השמעת קולותיהן של סטודנטיות בהכשרת מורים וגננות

ד"ר גייל סוסקין ופאנל סטודנטיות המחקר בסטאז' בגיל הרך, הלומדות באורנים ומתנסות בנהריה

מכללת אורנים

בפרזנטציה זו יינתן מקום להשמעת קולן של סטודנטיות בהכשרת מורים וגננות: הסטודנטיות שהשתתפו כעוזרות המחקר במהלך, משמיעות את קולן ומשתפות בתהליך שעברו. הפרזנטציה תאפשר לסטודנטיות להשמיע את קולן ולשתף בתהליך שעברו בעת איסוף נתונים כמותי ואיכותני כעוזרות ומתווכות במחקר, כ"מצלמות אנושיות", וכמתווכות השפה לתלמידים שהזדקקו לתמיכה. הסטודנטיות להוראה ישתפו בתובנות מהותיות הקשורות ללמידה שחוו בהקשר לפיתוח השפה המקצועית שלהן ולזהותן המקצועית-חינוכית.

הרצאה רביעית

תהליכי פיתוח מקצועי של מדידה והערכה בהכשרת המורים המסייעים להטמעת מדידה והערכה של למידה חברתית-רגשית ברשות מקומית – השמעת קולותיהן של מורות מובילות מדידה והערכה

ד"ר נעם לפידות-לפלר

מכללת אורנים

פאנל מורות מובילות מדידה ומחקר

בתי הספר היסודיים בנהריה

במסגרת הפרזנטציה ישתפו מורות מובילות בתחום המדידה והערכה הבית-ספריות, מה למדו במהלך פיתוח מקצועי שהתקיים בנושא מדידה והערכה, וכיצד נשזרו חקרנות, מדידה והערכה באופן אחר בתהליכים בית-ספריים אשר הובילו בתוך המהלך בנהריה. כמו כן הן יציגו כיצד הן תופסות כעת את נושא המדידה והערכה בבית הספר.

חלק ג

דיון משותף

(20 דקות)

בהנחיית ד"ר נעם לפידות-לפלר

מכללת אורנים